УДК: 343.13

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-70-1-184-191>

Котова Вікторія Валеріївна,

здобувач

(Донецький юридичний інститут МВС України,

м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2046-2635>

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ СПЕЦІАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

У статті визначено загальні правила застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які виконують спеціальне завдання. Установлено, що правила застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які виконують спеціальне завдання, впливають із загальних засад кримінального провадження та поширюються як на осіб, які виконують спеціальне завдання, так і на інших осіб, які потребують застосування заходів безпеки у зв'язку з їхньою участю в кримінальному провадженні.

Ключові слова: безпека; забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства; особа, що виконує спеціальне завдання; свідок; негласні слідчі (розшукові) дії; заходи забезпечення безпеки.

Постановка проблеми. Забезпечення безпеки було, є та, очевидно, тривалий час буде залишатися поміж найважливіших питань, які треба вирішувати на державному рівні. Нині, у зв'язку зі збройним конфліктом на сході України, воно є особливо актуальним для нашої держави.

Питання безпеки учасників кримінального провадження, у тому числі й особи, що виконує спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації, має міжнародну значущість, а забезпечення дієвого захисту осіб, які сприяють правосуддю, належить до глобальних проблем у сфері протидії злочинності. У ст. 24 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності проголошено, що кожна держава-учасниця вживає, у межах своїх можливостей, належних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного захисту від імовірної помсти або залякування щодо свідків, які беруть участь у кримінальному провадженні та дають свідчення у зв'язку зі злочинами, що охоплюються цією Конвенцією, і у відповідних випадках – стосовно їхніх родичів та інших близьких їм осіб [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці питань забезпечення безпеки осіб, які є учасниками кримінального судочинства та оперативно-розшукової діяльності, присвятили свої дослідження вітчизняні та зарубіжні вчені: В. С. Зеленецький, Н. В. Куркін, А. Ю. Єпіхін, В. В. Томін та ін. Питанню правового захисту осіб – учасників оперативно-розшукової діяльності – приділили увагу відомі вітчизняні вчені: К. В. Антонова, О. М. Бандурка, В. Д. Берназ, О. М. Джужа, О. І. Козаченко, В. І. Лебеденко, М. М. Поколодна, А. І. Суббот тощо. Незважаючи на те, що важливі аспекти забезпечення безпеки осіб, які є учасниками кримінального судочинства, відображені в працях згаданих учених, окремі аспекти, зокрема застосування загальних правил заходів забезпечення безпеки осіб, які виконують спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації, ще достатньою мірою не знайшли теоретичного та практичного вирішення.

Виклад основного матеріалу. У кримінальному процесі бере участь велика кількість осіб. Роль та місце кожного з них має значення в процесі розслідування кримінальних проваджень. Кримінальні провадження за кримінальними правопорушеннями, учиненими у складі організованих злочинних груп або злочинних угруповань, завжди є багатоепізодними та складними під час розслідування. Одним із найбільш ефективних методів боротьби з організованою злочинністю є проведення негласної слідчої (розшукової) дії, закріпленої ст. 272 КПК України «Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації» [2].

У п. 1.7.2 Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», затвердженої Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5, визначено, що особа, яка залучена до проведення або участі в проведенні негласної слідчої (розшукової) дії за рішенням слідчого, прокурора, оперативного підрозділу, є уповноваженою особою [3].

У ст. 2 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» визначено осіб, які мають право на забезпечення безпеки [4], але до цього переліку не внесено ні осіб, що співпрацюють на конфіденційній основі з оперативними підрозділами, ні особу, яка виконує спеціальне завдання для викриття організованої групи.

Ст. 256 КПК України визначає, що особи, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їхнього проведення, можуть бути допитані як свідки. Допит цих осіб може відбуватися зі збереженням у таємниці відомостей про цих осіб та із застосуванням стосовно них відповідних заходів безпеки, передбачених законом [2].

Таким чином, загальні правила застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які виконують спеціальне завдання, впливають із загальних засад кримінального провадження та поширюються як на осіб, які виконують спеціальне завдання, так й на інших осіб (потерпілий, підозрюваний, захисник, цивільний позивач, цивільний відповідач, представник юридичної особи тощо), які потребують застосування заходів безпеки у зв'язку з їхньою участю в кримінальному провадженні.

На думку М. М. Поколюдиної, додаткове джерело доказів слугуватиме встановленню ширшого кола обставин у кримінальному провадженні й доведенню чи спростуванню вини особи, якій винесено повідомлення про підозру, що ставить під загрозу особисту безпеку допитуваного конфідента [5, с. 250].

А. Й. Француз вважає, що конфідент – це особа, що не входить до кадрового апарату спецслужб, однак систематично, негласно (конфіденційно) надає їм інформацію про протиправну діяльність [14, с. 232]. О. М. Бандурка зазначає, що конфіденти – це приватні фізичні особи, з якими оперативні підрозділи органів, уповноважених здійснювати ОРД, установили на платній чи безоплатній основі відносини співробітництва, передбачаючи надання такими громадянами сприяння на конфіденційній основі у виконанні покладених на них завдань [15, с. 73].

Але автор погоджується з думками вчених А. В. Савченка [16, с. 25] та А. І. Суббота [17, с. 27], які визначають шість груп осіб, що виконують спеціальне завдання:

- 1) негласні співробітники оперативних підрозділів органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність;
- 2) співробітники інших підрозділів органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність;
- 3) співробітники розвідувальних органів України;
- 4) штатні й позаштатні негласні співробітники спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ і Служби безпеки України, які вве-

дені на підставі письмового доручення під легендою прикриття в організовані злочинні групи й злочинні організації для розкриття організованої злочинності й притягнення винних до відповідальності;

5) учасники організованих злочинних груп чи злочинних організацій, котрі погодилися на співробітництво із працівником оперативного підрозділу;

б) інші особи, які погодилися на проникнення в злочинну групу для виконання спеціального завдання.

Керуючись викладеним вище, ми дійшли висновку, що особа, яка виконує спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації, є учасником кримінального провадження та має право на застосування відносно неї заходів безпеки.

Народними депутатами України 08.06.2018 ініційовано проєкт Закону України № 8457 «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». У цьому проєкті наголошено, що право на забезпечення безпеки має особа, яка, відповідно до закону, виконує спеціальне завдання в організованій групі чи злочинній організації. Також авторами законодавчої ініціативи пропонується встановити два ступені програм захисту, залежно від характеру та природи загроз. Програма захисту першого ступеня здійснюється відповідно до підслідності кримінальних правопорушень органами служби безпеки, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Національної поліції, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, а також органами чи установами виконання покарань, керівництвом слідчих ізоляторів. Програма захисту другого ступеня здійснюється Національною службою захисту свідків та потерпілих – новим центральним органом виконавчої влади чисельністю у 250 осіб [6].

Згідно картки проходження проєкту цього закону, його скеровано до Верховної Ради України. Комітетом з питань європейської інтеграції Верховної Ради України підготовлено висновок, у якому було підтримано законодавчу ініціативу в частині забезпечення безпеки особи, яка, відповідно до закону, виконує спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Але, за результатами розгляду в першому читанні, законопроект повернуто суб'єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання. Створення окремого органу виконавчої влади з великими повноваженнями, високим фінансовим забезпеченням, доступом до значних бюджетних коштів за умов недостатньо чіткої і відпрацьованої системи контролю може призвести до суттєвої небезпеки й тому потребує додаткового аналізу. Також у висновку зазначається щодо недоцільності при визначенні дефініції "програма захисту" додатково розподіляти окреслену програму на ступені, органи та порядок здійснення [6].

Нами підтримується законопроект у частині встановлення двох ступенів програм захисту, залежно від характеру та природи загроз, а також уведення права забезпечення безпеки особи, яка, відповідно до закону, виконує спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

У ст. 2 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» визначено систему заходів забезпечення безпеки учасників кримінального провадження осіб, які мають на неї право. Вона включає:

- 1) особисту охорону, охорону житла й майна;
- 2) видачу спеціальних засобів індивідуального захисту й сповіщення про небезпеку;
- 3) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- 4) заміну документів та зміну зовнішності;
- 5) зміну місця роботи або навчання;
- 6) переселення в інше місце проживання;
- 7) поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення;

- 8) забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- 9) закритий судовий розгляд [4].

При цьому цей перелік заходів забезпечення безпеки не є вичерпним і з урахуванням характеру та ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла й майна осіб, узятих під захист, до них можуть застосовуватися і інші заходи.

Тобто в разі потреби є можливість зміни та скасування заходів безпеки або вжиття додаткових заходів безпеки під час кримінального провадження.

Як приклад доцільно навести норми КПК України, які можуть бути додатковими заходами безпеки, такі як допит / упізнання в режимі відеоконференції в процесі досудового розслідування (ст. 232) та процесуальні дії в режимі відеоконференції під час судового провадження (ст. 336); допит у суді з використанням технічних засобів з іншого приміщення чи в інший спосіб, що виключає ідентифікацію особи, у разі потреби зі створенням акустичних перешкод (ч. 9 ст. 352; ч. 2 ст. 353; ч. 3 ст. 351) тощо [2].

Отже, реалізація заходів безпеки можлива тільки в порядку, що встановлюється кримінальним процесуальним законодавством, а рішення та здійснення заходів безпеки забезпечуються виключно належними суб'єктами, про що повідомляється особі, щодо якої зазначені заходи застосовані.

Треба відзначити, що не всі вчені у своїх працях обмежуються заходами безпеки, закріпленими законодавством. Так, А. М. Орлеан констатує, що в юридичній практиці заходи забезпечення безпеки прийнято поділяти на короткострокові та довгострокові. При цьому перші, як правило, застосовуються в разі необхідності негайного усунення загрози, а другі – для тривалого захисту особи. В Україні механізм застосування короткострокових заходів не відрізняється від довгострокових. У перспективі це має бути змінено, оскільки останні найбільш витратні. До передбачених національним законодавством короткострокових заходів доречно зарахувати особисту фізичну охорону, охорону житла й майна тощо. Довгостроковими заходами можуть бути: зміна особистих документів, зміна зовнішності, зміна місця роботи й навчання, переселення в інше місце проживання тощо [7, с. 91].

В. В. Касько теж поділяє зазначені вище *заходи забезпечення безпеки на процесуальні*, які здійснюються в межах установлених КПК України процесуальних повноважень слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду самими цими суб'єктами чи за їхнім дорученням іншими особами, та *позапроцесуальні*, які здійснюються за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду за межами кримінального процесу [12, с. 21] (курсив мій. – В. К.). Своєю чергою позапроцесуальні заходи забезпечення безпеки В. В. Касько пропонує поділити умовно на 2 групи: короткострокові та довгострокові, у зв'язку з тим, що короткострокові заходи безпеки необхідні, як правило, або для усунення негайної загрози, або для забезпечення безпеки осіб, які формально не підпадають під довготривалий захист.

Такий поділ певною мірою є умовним, і довгострокові заходи забезпечення безпеки можуть доповнюватися на певних етапах реалізації заходами із числа короткострокових, проте обидві категорії для найбільшої ефективності мають застосовуватися в поєднанні з відповідними процесуальними заходами захисту, залежно від конкретних обставин справи та встановлених чи потенційних загроз для учасника кримінального провадження [12, с. 22].

Т. Г. Семків зауважив, що у світовій практиці щодо забезпечення захисту свідків розрізняють *процесуальні та непроцесуальні заходи захисту* [9, с. 123] (курсив мій. – В. К.).

Процесуальні заходи захисту – це спеціальні правила ведення допиту свідків у межах кримінального провадження, а також процесуальний захист уразливої категорії свідків із метою запобігання їхній віктимізації. Як правило, процесуальні заходи визначено в кримінальному процесуальному законодавстві. Це, зокрема:

- забезпечення конфіденційності відомостей про особу в матеріалах кримінального провадження;
- допит слідчим суддею на судовому засіданні під час досудового розслідування, у тому числі дистанційно;

- упізнання поза візуальним і аудіоспостереженням;
- допит, упізнання та інші процесуальні дії в режимі відеоконференції, у дистанційному режимі, з використанням технічних засобів, зі створенням акустичних і/або відео-перешкод;
- відсторонення від посади;
- негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться на підставі КПК України в рамках кримінального провадження;
- закритий судовий розгляд тощо [9, с. 124].

Непроцесуальні заходи захисту – це захист свідка через забезпечення його основних прав і свобод шляхом застосування програми захисту свідків [9, с. 123]. Аналогічної точки зору дотримується і О. В. Красільников [11, с. 69].

О. В. Бардацька заходи безпеки умовно поділяє на дві групи. До першої групи авторка включає заходи безпеки, що реалізуються в межах процесуальних повноважень слідчого, прокурора, суду або судді. До другої групи – заходи забезпечення особистої фізичної безпеки: особисту охорону, охорону житла й майна; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; заміну документів і зміну зовнішності; зміну місця роботи або навчання; переселення до іншого місця проживання; влаштування до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення тощо [10, с. 9].

Л. В. Брусніцин вважає вірною таку структуру заходів безпеки, яка містить:

- універсальні заходи безпеки;
- заходи безпеки в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності, на стадії провадження у справі та досудового розслідування;
- заходи безпеки в процесі судового провадження;
- право обмеження в періоди пенітенціарного та постпенітенціарного впливу;
- заходи безпеки в установах із питань виконання покарань [13, с. 111–248].

В. С. Зеленецький та М. В. Куркін розподіляють усі *заходи безпеки* на *загальні* та *спеціальні* (курсив мій. – В. К.).

Загальні заходи безпеки належать до тих, що найчастіше застосовуються в юридичній практиці, поміж яких особиста охорона, забезпечення конфіденційності даних про особу, охорона житла та майна. *Спеціальні заходи безпеки* є більш складні й здебільшого унікальні. Такими можна вважати видачу спеціальних засобів індивідуального захисту, зміну зовнішності, зміну місця роботи й навчання, переселення в інше місце проживання тощо [8, с. 47].

Нами проаналізовано думки зарубіжних та вітчизняних учених із приводу правил забезпечення безпеки, але підтримується точка зору щодо розподілу правил застосування заходів безпеки на загальні та спеціальні, тому що ці поняття є ширшими й можуть включати й процесуальні, і позапроцесуальні, і довгострокові, та короткострокові заходи стосовно забезпечення безпеки.

Щодо загальних правил застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які виконують спеціальне завдання, можливо виснувати, що застосування таких заходів виправдане лише за наявності законних приводів і підстав. Обрання таких заходів безпеки здійснюються на певний строк та в часових межах кримінального провадження, а виконання заходів безпеки – з обов'язковим дотриманням прав і свобод людини.

Ми вважаємо, що до загальних правил застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які виконують спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації, треба зарахувати:

- 1) особисту охорону, охорону житла й майна;
- 2) забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- 3) закритий судовий розгляд.

Висновки. Сьогодні існує гостра потреба реформування не тільки правової процедури забезпечення безпеки осіб, які виконують спеціальне завдання, а й організаційних елементів такого процесу. Забезпечення безпеки особи, що виконує спеціальне завдання, є одним з основних напрямків, що сприятимуть більш ефективному розкриттю кримінальних правопорушень у сфері боротьби з організованою злочинністю. Правила застосування заходів безпеки закріплено законодавством, але чіткого механізму застосування немає. Тому необхідність подальшого вдосконалення законодавства України у сфері забезпечення безпеки є досить актуальним та своєчасним, тому що застосування заходів забезпечення безпеки дає позитивні результати, зміцнює довіру осіб, які виконують спеціальне завдання, до правосуддя і заохочує їх надавати свідчення під час кримінального судочинства.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : Резолюція 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення: 09.03.2020).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України станом на 13.02.2020 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 09.03.2020).
3. Інструкція «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», затверджена Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12> (дата звернення: 09.03.2020).
4. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 року № 3782-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> (дата звернення: 09.03.2020).
5. Поколюдні М. М. Зарубіжний досвід забезпечення безпеки учасників оперативної розробки. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Є. О. Дідоренка* : науково-теоретичний журнал. 2016. № 4 (76). С. 241–251.
6. Проект закону України від 08.06.2018 № 8457 «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6IX00A.html (дата звернення: 09.03.2020).
7. Орлеан А. М. Процедура забезпечення безпеки учасників кримінального провадження: адаптація законодавства України до європейських стандартів. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18171/1/%D0%9E%D90.pdf> (дата звернення: 09.03.2020).
8. Зеленецький В. С., Куркин Н. В. Обеспечение безопасности субъектов уголовного процесса. Харьков : КримАрт, 2000. С. 40.
9. Семків Т. Удосконалення забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3 (15). С. 119–128. URL : <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/3-2017/semkiv.pdf> 4 (дата звернення: 09.03.2020).
10. Бардацька О. В., Орлеан А. М. Забезпечення безпеки потерпілих та свідків у кримінальних справах, пов'язаних з торгівлею людьми. Київ, 2010. 55 с.
11. Красильников А. В. Безопасность участников уголовного судопроизводства: правовое регулирование и субъекты обеспечения. *Труды Академии управления МВД России*. 2018. № 1 (45). С. 68–72.
12. Касько В. В., Орлеан А. М. Забезпечення безпеки учасників кримінального провадження щодо торгівлі людьми. Київ : «ВАІТЕ», 2012. 50 с.
13. Брусницын Л. В. Обеспечение безопасности лиц, содействующих уголовному правосудию: мировой опыт и развитие российского законодательства (процессуальное исследование) : монография. Москва : Юрлитинформ, 2010. 464 с.

14. Француз А. Й. Психологічні засади роботи спецслужб Російської імперії з конфідентами зі злочинного середовища. *Правничий вісник Університету "КРОК"*. 2013. Вип. 16. С. 232–244.
15. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність : підручник. Ч. 1. Харків : НУ МВС України, 2002. 245 с.
16. Савченко А. В., Матвійчук В. В., Никифорчук Д. Й. Міжнародний досвід використання агентури правоохоронних органів країн Європи і США; під ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. С. 60.
17. Суббот А. І. Забезпечення безпеки осіб, укорінених у злочинне середовище. *Віче* : теоретичний і громадсько-політичний журнал. 2013. № 10. С. 27–29.

References

1. Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochnosti: Rezoliutsiia 55/25 Heneralnoi Asamblei vid 15 lystopada 2000 roku [United Nations Convention against Transnational Organized Crime: UN General Assembly resolution 55/25, 15 November 2000.]. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (data zvernennia: 09.03.2020). [in Ukrainian].
2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy stanom na 13.02.2020 r. № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (data zvernennia: 09.03.2020). [in Ukrainian].
3. Instruktisiia «Pro orhanizatsiiu provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii ta vykorystannia yikh rezultatov u kryminalnomu provadzhenni», zatverdzhena Nakazom Heneralnoi prokuratury Ukrainy, Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, Sluzhby bezpeky Ukrainy, Administratsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Ministerstva finansiv Ukrainy, Ministerstva yustyttsii Ukrainy vid 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [Instruction "On the organization of undercover investigative (detective) actions and the usage of their results in criminal proceedings"]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12> (data zvernennia: 09.03.2020). [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi» vid 23 hrudnia 1993 roku № 3782-XII [Law of Ukraine "On ensuring the security of persons involved in criminal proceedings"]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> (data zvernennia: 09.03.2020). [in Ukrainian].
5. Pokolodna, M. M. (2016). Zarubizhnyi dosvid zabezpechennia bezpeky uchastykiv operativnoi rozrobky. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni Ye. O. Didorenka* : naukovo-teoretychnyi zhurnal. [Foreign experience of participants operational security developments]. № 4 (76). S. 241–251 [in Ukrainian].
6. Proekt zakonu Ukrainy vid 08.06.2018 № 8457 «Pro zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi» [On ensuring the security of persons involved in criminal proceedings]. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6IX00A.html (data zvernennia: 09.03.2020). [in Ukrainian].
7. Orlean, A. M. Protsedura zabezpechennia bezpeky uchastykiv kryminalnoho provadzhennia: adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy do yevropeiskykh standartiv [Procedure of ensuring of the security of participants in criminal proceedings: adaptation of Ukrainian legislation to European standards]. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18171/1/%D0%9E%D90.pdf> (data zvernennia: 09.03.2020). [in Ukrainian].
8. Zeleneckij, V. S., Kurkin, N. V. (2000). Obespechenie bezopasnosti sub'ektov ugolovnoho processa [Ensuring of the security of the participants of the criminal process]. Har'kov : KrimArt. S. 40. [in Russian].
9. Semkiv, T. (2017). Udoskonalennia zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu provadzhenni [Improving of the security of persons involved in criminal proceedings]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 3 (15). S. 119–128. URL : <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/3-2017/semkiv.pdf> 4 (data zvernennia: 09.03.2020). [in Ukrainian].

10. Bardatska, O. V., Orlean, A. M. (2010). Zabezpechennia bezpeky poterpilykh ta svidkiv u kryminalnykh spravakh, poviazanykh z torhivleiu liudmy [Ensuring of the security of victims and witnesses in criminal cases related to human trafficking]. Kyiv. 55 s. [in Ukrainian].
11. Krasil'nikov, A. V. (2018). Bezopasnost' uchastnikov ugovnogo sudoproizvodstva: pravovoe regulirovanie i sub"ekty obespecheniya. *Trudy Akademii upravleniya MVD Rossii* [The criminal proceedings participants' safety: law regulation and the subjects of support]. № 1 (45). S. 68–72. [in Russian].
12. Kasko, V. V., Orlean, A. M. (2012). Zabezpechennia bezpeky uchastnykiv kryminalnoho provadzhennia shchodo torhivli liudmy [Ensuring of the security of participants in criminal proceedings regarding human trafficking]. Kyiv : «VAITE». 50 s. [in Ukrainian].
13. Brusnitsyn, L. V. (2010). Obespechenie bezopasnosti lic, sodejstvuyushchih ugovnomu pravosudiyu: mirovoj opyt i razvitie rossijskogo zakonodatel'stva (processual'noe issledovanie) : monografiya [Ensuring of the security of persons contributing to criminal justice: world experience and the development of Russian legislation (procedural study)]. Moskva : Yurlitinform. 464 s. [in Russian].
14. Frantsuz, A. Y. (2013). Psykholohichni zasady roboty spetssluzhb Rosiiskoi imperii z konfidentamy zi zlochynnoho seredovyscha [Psychological principles of work of special services of the Russian Empire with confidentials from criminal environment]. *Pravnychiy visnyk Universytetu "KROK"*. Vyp. 16. S. 232–244. [in Ukrainian].
15. Bandurka, O. M. (2002). Operativno-rozshukova diialnist : pidruchnyk [Operational investigative activities: a textbook]. Ch. 1. Kharkiv : NU MVS Ukrainy. 245 s. [in Ukrainian].
16. Savchenko, A. V., Matviichuk, B. V., Nykyforchuk, D. Y. (2004). Mizhnarodnyi dosvid vykorystannia ahentury pravookhoronnykh orhaniv krain Yevropy i SShA; pid red. Ya. Yu. Kondratieva [International experience of usage of agents by the law enforcement in Europe and USA]. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy. S. 60. [in Ukrainian].
17. Subbot, A. I. (2013). Zabezpechennia bezpeky osib, ukorinenykh u zlochynne seredovyshe. *Viche : teoretychnyi i hromadsko-politychnyi zhurnal* [Ensuring of the security of persons rooted in the criminal environment]. № 10. S. 27–29. [in Ukrainian].

Kotova Victoriia,

aspirant

(Donetsk Law Institute of the MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2046-2635>

GENERAL RULES FOR APPLYING OF THE SECURITY MEASURES TO PERSONS CARRYING OUT SPECIAL TASKS

The article determines that the general rules for applying of the security measures to persons carrying out special tasks follow from the general principles of criminal proceedings and apply to both persons performing a special task and other persons (victim, suspect, defender, civil plaintiff, civil defendant, representative of a legal entity and other persons) who require the application of the security measures in connection with their participation in criminal proceedings. The following general rules for the application of the security measures to persons carrying out special tasks are defined in the article: the application of such measures only if there are legitimate reasons and basis; the implementation of these measures only in the manner prescribed by the criminal procedural law; decision making and implementation of measures to ensure exclusively appropriate persons; informing about the security measures to the person in regarding whom they were applied; election of security measures for a specified period and within the time frame of criminal proceedings; implementation of security measures in compliance with human rights and freedoms; the ability to change and cancel security measures; statements of the requirement for additional security measures during criminal proceedings.

Key words: security; ensuring the security of participants in criminal proceedings; a person carrying out a special task; a witness; covert investigative (detective) actions; security measures.

Надійшла до редколегії 20.02.2020